

เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมของทันตแพทยสภา

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องมีคุณสมบัติของสมาชิกทันตแพทยสภา ตามเกณฑ์ที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. ๒๕๓๗ และพึงมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ (Professional competencies)

เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพทางทันตกรรม กำหนดขึ้นโดยใช้อิงตามมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ (Competencies) เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในระดับทันตแพทยศาสตรบัณฑิต และมาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพ

สมรรถนะวิชาชีพทันตแพทย์ คือ ความสามารถของบัณฑิตทันตแพทย์จบใหม่ ในการประกอบวิชาชีพ ในฐานะทันตแพทย์ทั่วไป ซึ่งต้องประกอบขึ้นมาจาก ๓ องค์ประกอบ อันได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ/เจตคติ (Attitude) ของการเป็นทันตแพทย์ที่ดี

วัตถุประสงค์

เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมของทันตแพทยสภานี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินความรู้ความสามารถ สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาทันตแพทยศาสตรบัณฑิตที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรม และใช้เป็นกรอบในการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพทันตกรรม รวมถึงเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาทันตแพทยศาสตร ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ แต่ไม่ถือเป็นมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ ตามนัยแห่งข้อบังคับทันตแพทยสภาว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. ๒๕๓๘

คำจำกัดความ (Glossary of Key Words)

ตระหนัก (Recognize) หมายถึง เห็นและบอกได้ สำนึกได้ ระบุได้ว่าสิ่งหรือเหตุการณ์ที่ปรากฏ มีผลต่อการจัดการผู้ป่วย

จัดการ (Manage) หมายถึง สามารถประเมินสถานการณ์ สภาวะ เจ็บป่วยต่างๆ ของผู้ป่วยและตัวทันตแพทย์ ให้การวินิจฉัยเบื้องต้น จัดการผู้ป่วยให้ได้รับการดูแล และ/หรือรักษา ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ ไม่ต้องทำอะไร (No intervention) ขอคำปรึกษาแพทย์ และ/หรือ ทันตแพทย์ ส่งต่อผู้ป่วย ให้การรักษาเบื้องต้นแล้ว ส่งต่อผู้ป่วย ตลอดจนให้การรักษาด้วยตนเอง

ปฏิบัติได้ / ให้การรักษาได้ / สามารถดำเนินการ (Perform) หมายถึง ปฏิบัติได้โดยไม่มีข้อผิดพลาดร้ายแรง ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

ระดับที่เหมาะสม หมายความว่าระดับการปฏิบัติที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ป่วย เมื่อพิจารณาประกอบทั้งข้อเท็จจริง สภาวะ ผู้ปฏิบัติ สถานที่ และสถานการณ์แวดล้อม

ด้านที่ ๑ ความเป็นวิชาชีพ

๑. ปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และประพฤติตนตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพทันตกรรม
๒. ปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ตลอดจนผดุงเกียรติแห่งวิชาชีพ
๓. ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบ และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ
๔. ตระหนักถึงประโยชน์และสิทธิของผู้ป่วยเป็นสำคัญ และดำเนินการดูแลรักษาผู้ป่วยอย่างมีมาตรฐาน ถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยจิตใจความเป็นมนุษย์
๕. ตระหนักถึงข้อจำกัด และระดับสมรรถนะของตน รวมทั้งพิจารณาส่งต่อผู้ป่วยอย่างเหมาะสม
๖. ชักถาม พูดคุย อธิบาย หรืออภิปรายกับผู้ป่วยอย่างเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การดูแลที่สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ป่วย โดยสอดคล้องกับหลักวิชาการ
๗. สื่อสาร ปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย ผู้ร่วมงาน และสาธารณชน ด้วยความสุภาพ นุ่มนวล และให้เกียรติ
๘. ตระหนักถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดำเนินการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาคุณภาพในการดูแลผู้ป่วย
๙. สืบค้น ประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยอย่างเหมาะสม
๑๐. มีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ
๑๑. พัฒนาองค์ความรู้ด้วยการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ให้เท่าทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีทางทันตแพทยศาสตร์ด้วยตนเองได้ อย่างมีความสุข ด้วยความใฝ่รู้ และเห็นความสำคัญ

ด้านที่ ๒ ความรู้พื้นฐาน

๑๒. มีความรู้และสามารถประยุกต์ความรู้วิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน (Basic medical science) และวิทยาศาสตร์พื้นฐานทางคลินิก (Basic clinical science) และงานวิจัยทางทันตกรรม หรือทางทันตสาธารณสุข เพื่อการประกอบวิชาชีพทันตกรรม ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

ด้านที่ ๓ ทักษะทางคลินิก

การรวบรวมข้อมูล

๑๓. ตรวจผู้ป่วยในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมกับปัญหาของผู้ป่วย โดยใช้เครื่องมือพื้นฐาน การตรวจทางห้องปฏิบัติการ การตรวจทางภาพถ่ายรังสี และการตรวจอื่น ๆ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความเหมาะสม
๑๔. ประเมินสภาวะผู้ป่วยทั้งทางการแพทย์และทางทันตกรรมเพื่อประกอบการวินิจฉัยโรคและบันทึกเวชระเบียนได้อย่างถูกต้องในแนวทางมาตรฐานสากล
๑๕. บันทึกเวชระเบียนของผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยอาศัยแนวทางมาตรฐานสากล

การวินิจฉัย

๑๖. แปลผลจากข้อมูลประวัติ ผลการตรวจผู้ป่วย ผลการตรวจทางพยาธิวิทยา และห้องปฏิบัติการ ผลการตรวจภาพรังสี และการตรวจอื่น ๆ ได้อย่างถูกต้อง
๑๗. วินิจฉัยเบื้องต้นและวินิจฉัยแยกโรคทางทันตกรรม เพื่อนำมาตั้งสมมติฐานวิเคราะห์เพื่อการวินิจฉัยโรคได้
๑๘. ระบุสาเหตุ และปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรค และระบุปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการรักษาและป้องกันโรค

การวางแผนการรักษา

๑๙. วางแผนการรักษาทางทันตกรรมลำดับขั้นตอนการรักษา ทางเลือกของวิธีการรักษา และการพยากรณ์โรค ได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาของผู้ป่วย รวมถึงการปรับแผนการรักษาทางทันตกรรมอันเนื่องมาจากปัญหาทางการแพทย์ของผู้ป่วยรวมทั้งข้อจำกัดอื่น โดยใช้การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม (Holistic approach) และการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยแต่ละรายอย่างเหมาะสม
๒๐. ปรีกษาผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์กรณีพบความผิดปกติ หรือมีปัญหาทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องหรือส่งต่อผู้ป่วยไปรับการรักษาต่อได้อย่างเหมาะสม

การดูแลรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพช่องปาก

๒๑. ตระหนักถึงความสำคัญ และจัดการการป้องกันการติดเชื้อ การแพร่กระจายเชื้อตลอดจนอันตรายจากการประกอบวิชาชีพที่อาจเกิดขึ้นในการรักษาทางทันตกรรมได้
๒๒. ตระหนักและจัดการเบื้องต้นต่อภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์ที่อาจเกิดขึ้นในผู้ป่วยทันตกรรม ได้อย่างเหมาะสม
๒๓. กู้ชีพเบื้องต้นได้
๒๔. จัดการภาวะแทรกซ้อนทางทันตกรรม เช่น อาการเจ็บปวดเฉียบพลัน ภาวะเลือดออก การบาดเจ็บ และการติดเชื้อของอวัยวะช่องปากได้
๒๕. จัดการต่อภาวะความเจ็บปวดและความวิตกกังวลของผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม
๒๖. เลือกและใช้ยาและยาชา ตามข้อบ่งชี้และแผนการรักษา รวมทั้งจัดการต่อปัญหาหรือผลข้างเคียงได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม
๒๗. ให้การรักษาทางศัลยกรรมช่องปากได้ในระดับที่เหมาะสม
๒๘. ตระหนักและจัดการให้ผู้ป่วยที่มีปัญหาทางศัลยกรรมช่องปาก และแมกซิลโลเฟเชียลให้ได้รับการรักษาที่เหมาะสม
๒๙. ให้การรักษาทางปริทันตวิทยาได้ในระดับที่เหมาะสม
๓๐. ให้การรักษาทางวิทยาเอ็นโดดอนต์ได้ในระดับที่เหมาะสม
๓๑. ให้การรักษาทางทันตกรรมบูรณะได้ในระดับที่เหมาะสม

๓๒. ตระหนักถึงผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของกะโหลกศีรษะ กระดูก
ใบหน้า และขากรรไกร รวมทั้งการสบฟัน
๓๓. ตระหนักถึงผู้ป่วยที่มีโรคหรือความผิดปกติของเยื่อเมือกในช่องปาก และจัดการให้ผู้ป่วยได้รับการ
รักษาอย่างเหมาะสม
๓๔. ตระหนักถึงผู้ป่วยที่มีโรคหรือความผิดปกติของระบบบดเคี้ยวและอาการปวดบริเวณช่องปากและ
ใบหน้า และจัดการให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาอย่างเหมาะสม
๓๕. บำรุงภาวะเส้นเหงือกที่มีฟันหายไปบางส่วน หรือทั้งหมด ด้วยการใส่ฟันเทียมทั้งชนิดติดแน่นหรือ
ถอดได้ ได้ในระดับที่เหมาะสม
๓๖. แนะนำผู้ป่วยที่ต้องการบูรณะด้วยวิธีทันตกรรมรากเทียมให้ได้รับการรักษาที่เหมาะสม
๓๗. จัดการทางทันตกรรมให้แก่ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลในระบบโรงพยาบาลได้

การประเมินผลการรักษา

๓๘. ติดตาม ประเมินผลการรักษา ตามแนวปฏิบัติของการรักษาแต่ละชนิด

ด้านที่ ๔ ด้านส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

๓๙. สามารถดูแลสุขภาพช่องปากของประชาชนในระดับบุคคลโดยผ่านแนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์
รวมได้
๔๐. สามารถพัฒนาสุขภาพช่องปากของประชาชนในระดับครอบครัวหรือชุมชนโดยผ่านแนวคิดการสร้าง
เสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและบริหารจัดการทางสาธารณสุขได้
๔๑. ตระหนักถึงสถานการณ์สุขภาพช่องปาก และความสำคัญของระบบบริการสุขภาพของประเทศไทย